

นั่งเรือเที่ยวชมวัด
ในคลองบางกอกน้อย
และคลองแม่ฟ้าอ่อน

ปัจจุบันนี้มีคนสนใจนั่งเรือท่องเที่ยวไปตามแม่น้ำลำคลองกันมากขึ้น เพราะมีวัดเก่าที่นำชมνάศึกษา รวมทั้งได้พบเห็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบไทยๆ เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา คลองบางกอกใหญ่ คลองมหาสวัสดิ์ และคลองบางกอกน้อย เป็นต้น

ผู้เขียนเองได้มีโอกาสนั่งเรือไปเที่ยวชมวัดในคลองบางกอกน้อย คลองแม่น้ำอ้อม ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาช่วงที่ผ่านจังหวัดนนทบุรี รวมทั้งที่เกาะเกร็ดและใกล้เกาะเกร็ดหลายครั้ง โดยเฉพาะคลองดังกล่าวถือว่าเป็นคลองประวัติศาสตร์ด้วย ผู้เขียนจึงนำมาเขียนเล่าสู่กันฟัง เพื่อเป็นคู่มือให้ผู้อ่านและผู้สนใจที่ต้องการจะนั่งเรือไปเที่ยวชมวัดในคลองดังกล่าวได้อ่านกัน

เริ่มจากนั่งเรือเข้าไปในคลองบางกอกน้อยก่อน คลองบางกอกน้อยเป็นคลองที่แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ใกล้สถานีรถไฟบางกอกน้อย หรือตรงข้ามมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ เมื่อนั่งเรือเข้าไปในคลองนี้

ถึงวัดสุวรรณคีรีหรือวัดดงมูลเหล็ก (วัดขี้เหล็ก) จะมีคลองแยกทางซ้ายมือเป็นคลองบางกอกใหญ่ไปออกแม่น้ำเจ้าพระยาที่วัดอรุณราชวราราม แต่ผู้เขียนจะไม่พาเข้าคลองบางกอกใหญ่ จะพานั่งเรือเล่นตรงไปเรื่อยๆ และเรือจะเล่นเข้าไปในคลองแม่น้ำอ้อม จังหวัดนนทบุรี จากนั้นจะไปออกแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลไทรม้า อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ที่น่าสนใจน่าศึกษาคือคลองบางกอกน้อย และคลองแม่น้ำอ้อมนี้เป็น “คลองประวัติศาสตร์” เพราะเคยเป็นแม่น้ำเจ้าพระยามาก่อน และจะพบสิ่งที่น่าสนใจ 2 ฟากคลองเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ “วัด” ซึ่งมีมากมายหลายวัด ล้วนเป็นวัดเก่าแก่คู่มากับสมัยก่อนที่เป็นแม่น้ำเจ้าพระยา และยังได้เห็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน 2 ฟากคลองที่เรียบง่ายแบบไทยๆ อีกด้วย

ที่ว่า **คลองบางกอกน้อย** เดิมเป็นแม่น้ำเจ้าพระยามาก่อนนั้น เนื่องจากมีหลักฐานที่น่าเชื่อถือว่า เมื่อปี พ.ศ. 2065 ในสมัยสมเด็จพระชัยราชาธิราช แห่งกรุงศรีอยุธยาได้โปรดเกล้าฯ ให้ขุด “คลองลัดบางกอก” จากปากคลองบางกอกน้อยไปถึงปากคลองบางกอกใหญ่ในปัจจุบัน ต่อมาคลองลัดบางกอกช่วงนี้ได้กว้างมากขึ้นจนกลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาในปัจจุบัน (ซึ่งอยู่ตรงหน้าวัดอรุณราชวรารามและท่าเตียน) ส่วนคลองบางกอกน้อยแคบลงจนกลายเป็นคลองเช่นปัจจุบัน

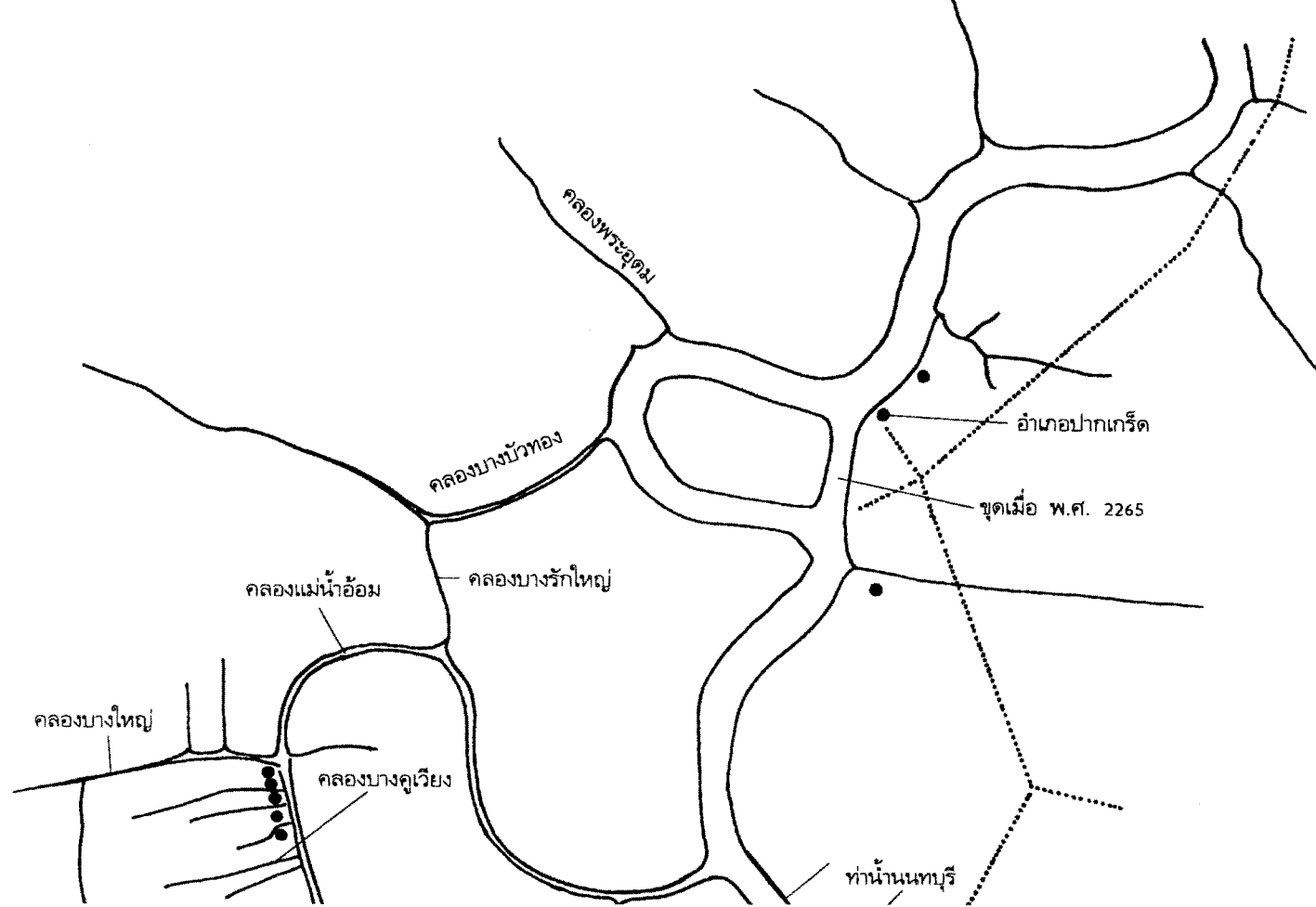
สำหรับ **คลองแม่น้ำอ้อม** เป็นคลองที่เคยเป็นแม่น้ำเจ้าพระยามาก่อนเช่นกัน ปัจจุบันเป็นคลองที่แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตกในตำบลไทรม้า อำเภอเมืองนนทบุรี ไหลไปทางทิศตะวันตกผ่านตำบลบางศรีเมือง บางกร่าง บางรักน้อย อำเภอเมืองนนทบุรี เข้าเขตอำเภอบางใหญ่ที่ตำบลเสาธงหิน แล้วมีคลองบางใหญ่มารวม

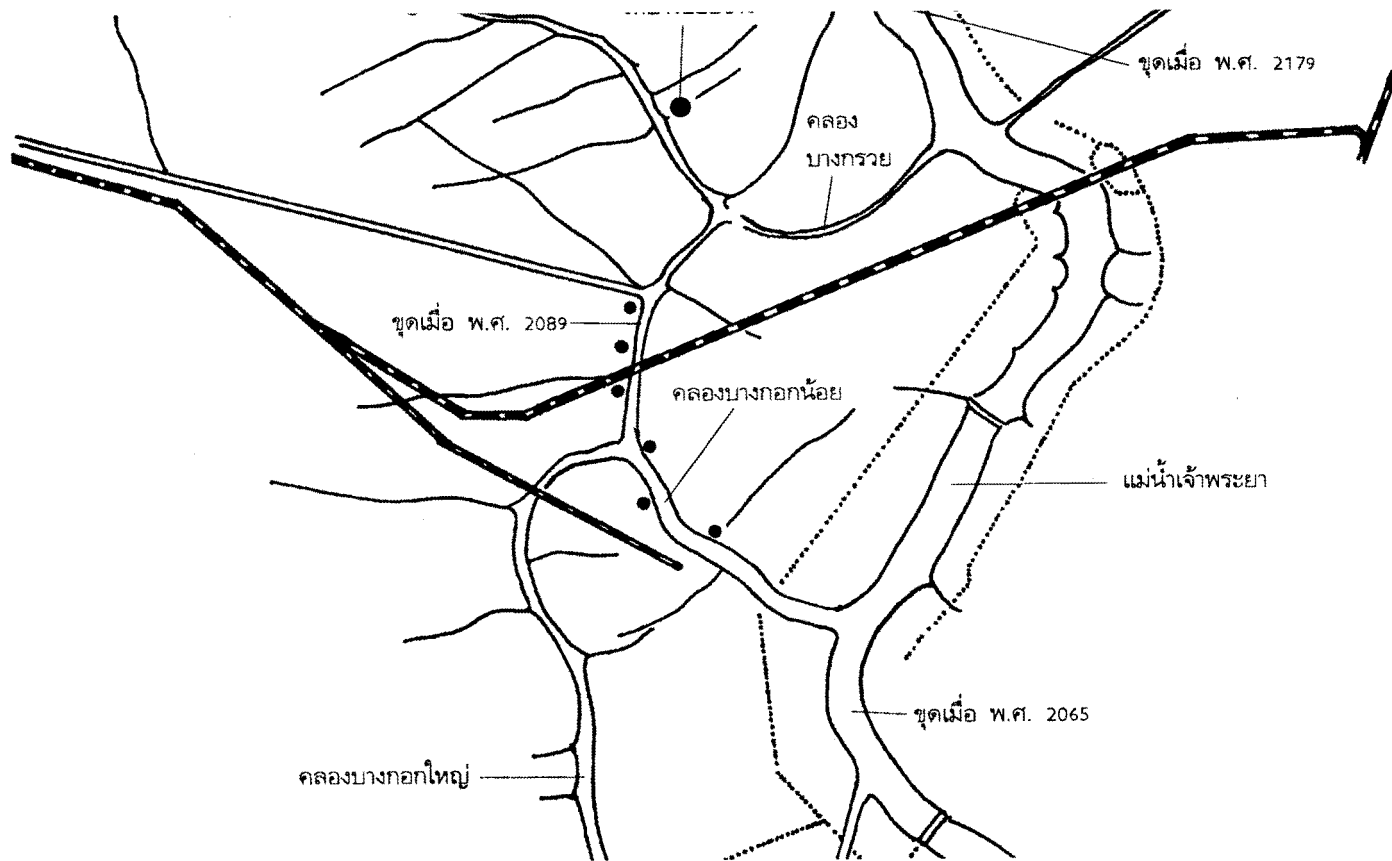
คลองคงไหลไปทางทิศตะวันตก แล้ววกลงทางใต้ ไปจดคลองบางกรวย (ช่วงนี้เรียกคลองบางกรวย) แล้วออกแม่น้ำเจ้าพระยาในท้องที่อำเภอบางกรวย ยาว 17.5 กม. สำหรับคลองแม่น้ำอ้อมนี้ในแผนที่ตัวเมืองกรุงเทพมหานคร (พิมพ์ครั้งที่ 4) ได้แบ่งช่วงของคลองแม่น้ำอ้อมนี้แตกต่างออกไป คือจากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้ามาจนถึงคลองบางรักใหญ่ เรียกว่า “คลองอ้อมนนท์” จากคลองบางรักใหญ่ถึงคลองบางใหญ่ เรียกว่า “คลองอ้อมน้อย” จากคลองบางใหญ่ถึงวัดชลอเป็นส่วนหนึ่งของ “คลองบางกอกน้อย” จากนั้นไปออกแม่น้ำเจ้าพระยาเป็น “คลองบางกรวย”

เหตุที่คลองบางกอกน้อยเชื่อมต่อกับคลองแม่น้ำอ้อมนั้น เนื่องจากในปี พ.ศ. 2081 สมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิแห่งกรุงศรีอยุธยาได้โปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองลัดบางกรวย จากคลองแม่น้ำอ้อมมาจดคลองบางกอกน้อย จึงทำให้คลองทั้ง 2 เชื่อมต่อกันจนถึงปัจจุบันนี้

ส่วนแม่น้ำเจ้าพระยาในปัจจุบันตอนหน้าเมืองนนทบุรี เป็นคลองที่ขุดขึ้นใหม่เรียกกันว่า “คลองลัดเมืองนนท์” ซึ่งขุดในสมัยอยุธยา พ.ศ. 2179 สมเด็จพระเจ้าปราสาททองได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองขึ้นตั้งแต่บ้านตลาดขวัญ ถึงปากคลองบางกรวย ยาวประมาณ 5 กม. เมื่อกระแสน้ำไหลตัดตรงในคลองลัดเมืองนนท์นานเข้าจึงกลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาในปัจจุบัน ส่วนแม่น้ำเจ้าพระยาเดิมแคบลงกลายเป็นคลองเรียกกันว่า “คลองแม่น้ำอ้อม” และ “คลองบางกรวย” ตามลำดับ

การเดินทางนั่งเรือที่จะเล่าต่อไปนี้ เป็นการนั่งเรือเข้าคลองบางกอกน้อย ที่เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ใกล้สถานีรถไฟ

แผนที่ แสดงให้เห็นคลองลัดเกร็ด
คลองอ้อมนนท์ คลองบางกรวย และคลองบางกอกน้อย

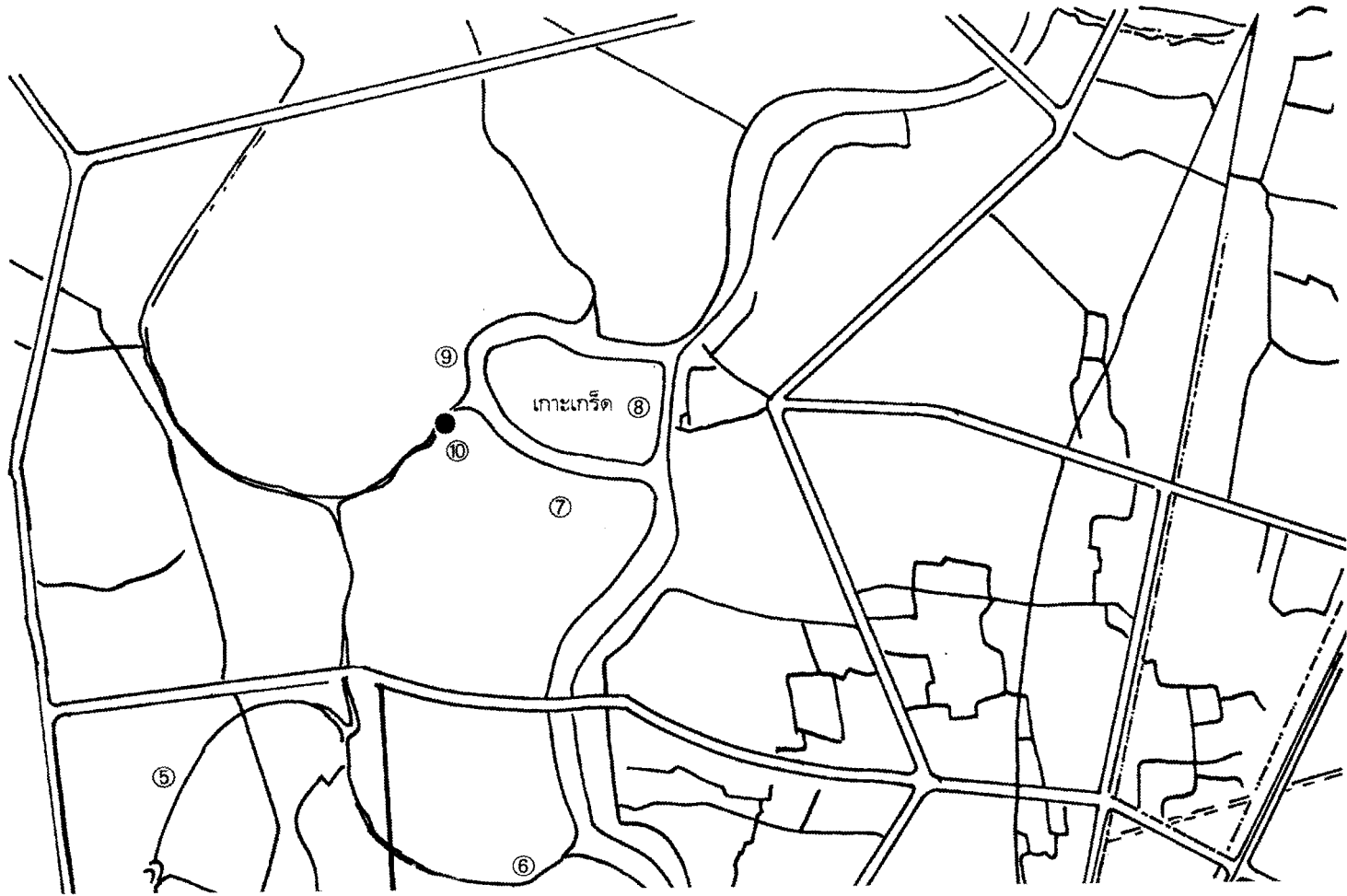
บางกอกน้อย ผ่านคลองลัดบางกรวยและเข้าคลองแม่น้ำอ้อมไปออกแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลไทรมา อำเภอมืองนนทบุรี

เมื่อเรือแล่นเข้าคลองบางกอกน้อยครู่เดียวจะเห็น **พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เรือพระราชพิธี** ทางขวามือเป็นที่จัดแสดงหมู่เรือต่างๆ ที่ใช้ในราชพิธี เช่น เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ เรือพระที่นั่งอนันตนาคราช เรืออเนกชาติภุชงค์ เป็นต้นต่อไปจะเห็น **วัดสุวรรณารามราชวรวิหาร** อยู่ทางซ้ายมือ วัดนี้สร้างตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เดิมเรียกกันว่า “วัดทอง” ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรีพระเจ้าตากสินมีพระราชดำรัสให้นำเชลยศึกพม่ามาจากค่ายบางนางแก้วไปประหารชีวิตที่วัดนี้ ในสมัยรัตนโกสินทร์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกโปรดเกล้าฯ ให้รื้อและสถาปนาใหม่หมดทั้งพระอาราม และพระราชทานนามว่า “วัดสุวรรณารามราชวรวิหาร” ที่วัดนี้มีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่น่าสนใจคือพระอุโบสถ ซึ่งมีจิตรกรรมฝาผนังฝีมือครูทองอยู่และครูทองเป๊ะ จิตรกรเอกสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีพระประธานนามว่า “พระศาสดา” ฝีมือช่างสมัยสุโขทัย ถัดไปเป็น **วัดศรีสุदारามวรวิหาร** วัดนี้สันนิษฐานว่าสร้างมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเช่นกัน เดิมชื่อ “วัดชีปะขาว” หรือ “วัดชีผ้าขาว” หรือ “วัดชีประขาว” ในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ กรมสมเด็จพระศรีสุदारักษ์ (ซึ่งเป็นพระพี่นางเธอในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก) ได้สถาปนาวัดนี้ขึ้นใหม่ต่อมารัชกาลที่ 4 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระอุโบสถขึ้นใหม่เนื่องจากน้ำได้เซาะตลิ่งจนถึงพระอุโบสถเดิม และพระราชทานนามใหม่ว่า “วัดศรีสุदारามวรวิหาร” ตามพระนามกรมสมเด็จพระศรีสุदारักษ์ผู้ทรง

สถาปนาวัด นอกจากนี้ยังเชื่อกันว่าวัดนี้เป็นสถานที่ศึกษาของสุนทรภู่ กวีเอกเมื่อครั้งยังเยาว์วัย ทางวัดจึงสร้างอนุสาวรีย์ไว้ในบริเวณวัดด้วย เมื่อนั่งเรือผ่านหน้าวัดนี้ จะเห็นรูปปั้นหลวงพ่โตขนาดใหญ่มาก และรูปปั้น เจ้าแม่กวนอิมด้วย

ถัดจากวัดศรีสุदारามจะเห็น **วัดนายโรง** อยู่ทางขวามือ ส่วน ซ้ายมือเป็น **วัดภาวนาภิตาราม** และจะเห็นบ้านเรือนไทยทั้งทรง บ้านยาและทรงมนิลาหลายหลังอยู่ทั้ง 2 ฝั่งคลอง ผ่านโรงพยาบาลเจ้า พระยา ซึ่งมีเรือด่วนสำหรับรับส่งคนไข้ด้วย ต่อไปเป็น **วัดสุวรรณคีรี** หรือวัดดงมูลเหล็ก (วัดชีเหล็ก) เรือแล่นลอดใต้สะพานถนนบรมราช ราชชนนี ซ้ายมือเป็น **วัดไก่อเตี้ย** ซึ่งมีหอไตรเก่าอยู่กลางสระน้ำ ลอด ใต้สะพานทางรถไฟสายใต้ ผ่าน **วัดน้อยใน** วัดที่ผ่านมาทั้งหมดอยู่ใน เขตกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น และตรงข้ามปากวัดน้อยในหรือฝั่งขวา มือเป็นเขตอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในขณะนี้จะพบว่าความ แตกต่างที่ชัดเจนอยู่อย่างหนึ่งคือฝั่งซ้ายมือเป็นเขตของกรุงเทพ- มหานคร มีการสร้างเขื่อนกันตลิ่งพัง ส่วนฝั่งขวามือยังเป็นสภาพเดิม จากนั้นเรือแล่นผ่าน **วัดพิบูลทอง** อยู่ทางฝั่งขวามือซึ่งเป็นวัดแรกของ จังหวัดนนทบุรี และตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย เป็น วัดที่อยู่ใต้สุดของจังหวัดนนทบุรี สร้างเมื่อราว พ.ศ. 2350 ไม่ทราบ ประวัตินามผู้สร้าง โบราณสถานของวัดคือพระอุโบสถซึ่งสร้าง เมื่อ พ.ศ. 2499 เข้าใจว่าสร้างแทนหลังเก่าที่ถูกรื้อไปก็ได้ ที่น่าสนใจ ก็คือ พระอุโบสถตั้งอยู่กลางสระน้ำ และมีหอไตรอีกหลังหนึ่งตั้งอยู่ ไกลๆ พระอุโบสถและอยู่กลางสระน้ำเช่นกัน สำหรับหอสวดมนต์ และศาลาการเปรียญสร้างเมื่อ พ.ศ. 2481 และมีศาลาริมน้ำ 2 หลัง

⑨

เกาะเกร็ด ⑧

⑩

⑦

⑤

⑥

เส้นทางท่องเที่ยวทางเรือ จ.นนทบุรี

- ① ทำนํานนทบุรี
- ② เข้าคลองบางกอกน้อย
- ③ พิพิธภัณฑ์เรือพระราชพิธีวัดศรีสุดาราม
- ④ พระพุทธบาทวัดบางอ้อยช้าง
- ⑤ หลวงพ่อโต วัดเสาชิงหิน
- ⑥ คลองอ้อมนนท์
- ⑦ ตลาดน้ำวัดแสงสิริธรรม
- ⑧ วัดปรมย์ยึกาวาส (เกาะเกร็ด)
- ⑨ วัดไผ่ล้อม
- ⑩ คลองบางบัวทอง
(บ้านขนมหวานทำอัฐิ)

แผนที่ แสดงเส้นทางนั่งเรือเที่ยวชมวัด

ในคลองบางกอกน้อย คลองแม่ น้ำอ้อม เกาะเกร็ด และริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

อยู่ริมคลองบางกอกน้อยหลังหนึ่ง อีกหลังหนึ่งอยู่ริมคลองเล็กๆ ข้างวัด

เมื่อเรือแล่นต่อไปจะเห็น **วัดเกตประยงค์เล็กตั้งตรงจิตร** ตั้งอยู่ริมคลองบางกอกน้อยปากตะวันตกเหนือวัดพิบูลทอง และอยู่ในท้องที่ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย สร้างเมื่อราว พ.ศ. 2379 ในที่ดินของนางเกต จึงขนานนามว่า “วัดเกต” ต่อมา พ.ศ. 2479 นายประยงค์ นางเล็ก ตั้งตรงจิตร ได้บูรณะปฏิสังขรณ์วัดนี้เป็นอันมาก จึงเปลี่ยนนามวัดมาเป็น “วัดเกตประยงค์เล็กตั้งตรงจิตร” โบราณสถานของวัดส่วนใหญ่สร้างขึ้นใหม่ เช่น พระอุโบสถ พระวิหาร หอสวดมนต์ ศาลาการเปรียญ ศาลาท่าน้ำ หอระฆัง เขากวายนพระเพลิงจำลองจากวัดพระแท่นดงรัง จังหวัดกาญจนบุรี เขาพระฉายจำลองจากพระพุทธรูปปางมารวิชัย จังหวัดสระบุรี ภายในพระอุโบสถมีพระประธานเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 45 นิ้ว

เมื่อเรือแล่นต่อไปพบว่าช่วง 2 ฟังคลองนี้มีบรรยากาศเป็นชนบทจริงๆ ไม่พบเห็นตึกสูงเลย มีแต่บ้านเรือนไม้ทรงไทย มีบ้านเรือนทรงไทยสร้างด้วยไม้สักกลุ่มหนึ่งมีหลายหลัง บริเวณกว้างขวางมากทราบว่าเป็นบ้านของมหาเศรษฐีคนหนึ่ง

จากนั้นเรือจะแล่นผ่าน **วัดชลอ** ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองบางกอกน้อย และริมคลองบางกรวยคือ ทางทิศตะวันตกติดกับคลองบางกอกน้อย ทิศเหนือติดกับคลองบางกรวย (คือวัดตั้งอยู่ตรงคลองบางกรวยแยกจากคลองบางกอกน้อยพอดี) ส่วนทางทิศตะวันออกติดกับถนนบางกรวย-ไทรน้อย และอยู่ใกล้ที่ว่าการอำเภอบางกรวยด้วย วัดนี้ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย สร้างราว พ.ศ. 2300 ใน

สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ทางวัดสันนิษฐานว่าคงสร้างมาก่อนนี้อาจเป็นสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิก็ได้ โบราณวัตถุสถานที่น่าศึกษาน่าชมคือ พระอุโบสถลักษณะทรงไทย รูปเรือสำเภาโบราณ ตัวพระอุโบสถตั้งอยู่ในเรือ หน้าบันนั้นเป็นรูปพระพุทธรูปเจ้าและสาวก มีพระประธานในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น หน้าตักกว้าง 3 คอก 9 นิ้ว และมีพระพุทธรูปปางต่างๆ จำนวนหลายองค์อยู่ในพระวิหาร

เรือแล่นผ่าน **วัดโตนด** ซึ่งอยู่ในท้องที่ตำบลวัดชลอ วัดนี้สร้างเมื่อ พ.ศ. 2326 ในสมัยกรุงธนบุรี เสร็จเรียบร้อยในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โบราณสถานที่สำคัญคือพระอุโบสถสร้างเมื่อ พ.ศ. 2457 ลักษณะแบบจีน หน้าบันมีลวดลายกนกประดับด้วยถ้วยชามเบญจรงค์ ภูมิสงฆ์ส่วนมากเป็นอาคารไม้ทรงไทย จากวัดโตนดจะเห็น **วัดโพธิ์บางโอ** ซึ่งอยู่ในท้องที่ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย สร้างราว พ.ศ. 2310 โดยมีพระยาศากลบริรักษ์ เป็นผู้รับมอบจากพระสมเือกในรัชกาลที่ 2 มาจัดสร้างขึ้น เดิมชาวบ้านบริเวณที่ตั้งวัดมีอาชีพเป็นช่างสานโอ้้น้ำแบบโบราณขายเป็นส่วนมาก จึงตั้งชื่อว่า "วัดโพธิ์บางโอ" สิ่งที่น่าศึกษาน่าชมของวัดนี้คือ จิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ เรื่องเกี่ยวกับปริศนาธรรม ซึ่งเขียนในสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นฝีมือช่างสมัยรัชกาลที่ 3 สำหรับหน้าบันพระอุโบสถก็มีลวดลายแกะสลักไม้สวยงามมาก ภายในพระอุโบสถมีพระประธานเป็นศิลาแลงฉาบปูน ปางมารวิชัยสมัยอุทอง

วัดที่มีคนมักแวะชมกันมากคือ **วัดบางอ้อยช้าง** ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองบางกอกน้อยฝั่งตะวันออก และอยู่ในท้องที่ตำบลบางสีทอง

อำเภอบางกรวย วัดนี้สร้างราว พ.ศ. 2304 ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตอนปลายเข้าใจว่าชาวบ้านบางอ้อยข้างสร้างวัดนี้ขึ้น แล้วตั้งชื่อวัดตามชื่อหมู่บ้าน “บางอ้อยข้าง” เพราะแต่เดิมบริเวณหมู่บ้านนี้มีต้นไม้ที่ชาวบ้านเรียกว่า “อ้อยข้าง” ขึ้นอยู่มากมาย สำหรับต้นอ้อยข้างมีลักษณะเป็นไม้ยืนต้น มีใบคล้ายใบโพธิ์ก็หลายๆ มีกิ่งเป็นชั้นๆ เป็นไม้เนื้ออ่อนคล้ายต้นงิ้ว มีรสหวานเจีรสฝาด ช่างชอบกิน จึงเรียกว่า “อ้อยข้าง” หมู่บ้านนี้จึงมีนามว่า “บ้านบางอ้อยข้าง” และตั้งเป็นชื่อวัดด้วย โบราณวัตถุสถานสำคัญของวัดบางอ้อยข้างคือ “พระพุทธรูปปางจำลอง” ซึ่งประดิษฐานอยู่ในมณฑป และในพระอุโบสถที่สร้างใหม่ (พระอุโบสถหลังเก่าถูกรื้อไปแล้วสร้างขึ้นใหม่) มีพระประธานเป็นพระพุทธรูปปางสมาธิสมัยอุทอง หน้าตักกว้าง 1.75 เมตร และมีพระพุทธรูปปางห้ามสมุทร 2 องค์ ปางห้ามญาติ 2 องค์ ปางสมาธิ 1 องค์ ปางมารวิชัย 2 องค์ พระอัครสาวก 2 องค์ ที่น่าสนใจอีกสิ่งหนึ่งคือ **พิพิธภัณฑศิลป์วัฒนธรรมพื้นบ้าน** ที่ทางวัดได้รวบรวมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้มากพอสมควร เช่น ธรรมาสันเก่าสมัยอยุธยา ตู้อธรรม ผ้าพิมพ์ลายและผ้าทอลายอายุไม่ต่ำกว่า 100 ปี ชุดถ้วยชา กาน้ำชา กังไส กระทะเหล็กขนาดใหญ่ ชงโลงวิดน้ำ และเรือบด เป็นต้น

จากนั้นจะผ่าน **วัดแก้วฟ้า** ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองบางกอกน้อยฝั่งตะวันตก และอยู่ริมคลองวัดแก้วฟ้าด้วย ในท้องที่ตำบลบางขุน อำเภอบางกรวย อยู่ใกล้วัดบางขุน สร้างราว พ.ศ. 2095 ในสมัยอยุธยา นับว่าเป็นวัดเก่าแก่มากพอสมควร มีพระอุโบสถเก่าสร้างราว พ.ศ. 2114 ลักษณะของพระอุโบสถมีฐานแอ่นโค้ง ที่มุมกำแพงแก้วทั้ง

พระวิหารวัดบางอ้อยช้าง

4 มุขมีเจดีย์ย่อมุขไม้สิบสอง เสมารอบพระอุโบสถเป็นเสมาหินทรายแดง ด้านหลังพระอุโบสถมีเจดีย์ย่อมุขไม้ยี่สิบองค์ใหญ่อีกองค์หนึ่ง และมีกุฏิสงฆ์เก่าอีกหลายหลัง ทราบว่าทางวัดมีสมุดข่อยเรื่องทศชาติชาดกและเวสสันดรชาดก สมัยรัชกาลที่ 2 ด้วย

ผ่าน **วัดบางกร่าง** ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองบางกอกน้อยและริมคลองบางกร่าง ในท้องที่ตำบลบางกร่าง อำเภอเมืองนนทบุรี สร้างราว พ.ศ. 2400 ไม่ทราบประวัติและนามผู้สร้าง ชื่อวัดคงตั้งชื่อตามชื่อคลองบางกร่าง โบราณสถานของวัดคือพระอุโบสถซึ่งสร้างขึ้นใหม่แทนหลังเก่า เมื่อปี พ.ศ. 2493 และได้บูรณะอาคารอื่นๆ ของวัดด้วย

ถัดไปเป็น **วัดไทยเจริญ** ตั้งอยู่ริมคลองบางกอกน้อย ในท้องที่บ้านจีน ตำบลบางขุนกอง อำเภอบางกรวย สร้างราว พ.ศ. 2226

ในสมัยอยุธยา เดิมมีนามว่า “วัดบางจีน” โดยมีชาวจีนมาตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณนี้แล้วได้สร้างวัดขึ้น ต่อมา พ.ศ. 2483 เปลี่ยนนามใหม่ว่า “วัดไทยเจริญ” จนถึงปัจจุบันนี้ มีพระประธานในพระอุโบสถสร้างด้วยศิลาแลง หน้าตักกว้าง 2 ศอก 2 นิ้ว สูง 3 ศอก และมีพระพุทธรูปทรงเครื่องศิลาแลงอีก 1 องค์ พร้อมด้วยพระสาวก

อีกวัดหนึ่งคือ **วัดบางไทรนอก** ซึ่งตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลบางขุนทอง อำเภอบางกรวย สร้างราว พ.ศ. 2417 เป็นวัดที่พระยาศรีสุราชภักดี (วัน บุนนาค) เป็นผู้สร้าง มีนามว่า “วัดศรีสุราชำรุง” แต่นามนี้ชาวบ้านไม่นิยมเรียกกัน แต่นิยมเรียกว่า “วัดบางไทรนอก” ตามชื่อหมู่บ้าน เนื่องจากมี **วัดบางไทรใน** อีกวัดหนึ่งอยู่ริมคลองบ้านบางไทรทองซึ่งเป็นคลองที่แยกจากคลองบางกอกน้อย วัดบางไทรในสร้างก่อนวัดบางไทรนอกคือ สร้างราว พ.ศ. 2310 โดยญาติของนายไทรทอง และให้นามว่า “วัดนายไทร” ต่อมาเปลี่ยนเป็น “วัดบางไทรใน” ส่วนวัดบางไทรนอกคงเรียกชื่อภายหลังวัดบางไทรในก็ได้

ต่อไปเป็น **วัดอุทยาน** ตั้งอยู่ริมคลองบางกอกน้อย ในท้องที่ตำบลบางขุนทอง อำเภอบางกรวย สร้างราว พ.ศ. 2200 ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เข้าใจกันว่าเดิมบริเวณที่ตั้งวัดนี้เป็นที่สวนของกษัตริย์สมัยพระเจ้าอู่ทองที่เสด็จหนีโรคร้ายมา จึงมีนามปรากฏอยู่หลายวัด เช่น วัดปราสาท วัดปรางค์หลวง วัดบ้านค่าย (วัดแคใน) เป็นต้น วัดอุทยานจึงน่าจะเป็นสถานที่อันเป็นอุทยานในสมัยนั้น เมื่อโรคร้ายระงับกษัตริย์เสด็จกลับไปแล้ว จึงได้สร้างวัดขึ้นโดยใช้นามว่า “วัดอุทยาน” โบราณสถานของวัดได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา เช่น พระอุโบสถ หอสวดมนต์ ศาลาการเปรียญ

และกฤษิสงฆ์ เป็นต้น

จากนั้นจะผ่าน **วัดยุคันธราวาส** ในท้องที่ตำบลบางเลน วัดนี้สร้างเมื่อราว พ.ศ. 2410 โดยสมเด็จพระสังฆราช (สา ปุสฺสเทวา) และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สร้างวัดราชประดิษฐขึ้น วัสดุสัมภาระที่เหลือจากการก่อสร้าง จึงนำมาสร้างวัดยุคันธราวาสอีกวัดหนึ่ง

ต่อไปจะผ่าน **วัดโบสถ์บน** ในท้องที่ตำบลบางคูเวียง วัดนี้สร้างราว พ.ศ. 2300 ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ไม่ทราบประวัติและนามผู้สร้าง โบราณสถานของวัดคือ พระอุโบสถเก่าลักษณะของฐานเป็นรูปเรือสำเภา พระประธานในพระอุโบสถมีนามว่า “พระพุทธชินราช” และมีมณฑปประดิษฐานพระพุทธรูปบาทจำลองด้วย

วัดที่น่าสนใจอีกวัดหนึ่งคือ **วัดปรารงค์หลวง** ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยของพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) แห่งกรุงศรีอยุธยา ราว พ.ศ. 1904 โดยสร้างพระปรารงค์ขึ้นไว้พร้อมสร้างวัด จึงได้นามว่า “วัดพระปรารงค์” โบราณสถานเก่าแก่ของวัดนี้ที่ควรศึกษาควรชมอย่างยิ่งคือพระปรารงค์ ซึ่งสร้างสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ราว พ.ศ. 1904 นับว่าเก่าแก่ที่สุดในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีลวดลายปูนปั้นประดับคือ ลายเฟืองอุบะที่ตอนบนของเรือนธาตุของพระปรารงค์ ซึ่งทำได้ประณีตงดงามมาก และภายในพระอุโบสถมีพระประธาน นามว่า “หลวงพ่อู่ทอง” ซึ่งเป็นที่นับถือกันว่าศักดิ์สิทธิ์ บริเวณวัดเคยพบใบเสมาหินชนวนขนาดใหญ่สูงราว 150 ซม. และเครื่องปั้นดินเผาสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นด้วย

ถัดไปเป็น วัดอัมพวัน ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ วัดนี้มีถนนเข้าถึงวัดได้ด้วยคือ มีถนนแยกจากถนนวงแหวนรอบนอก ตลิ่งชัน-บางบัวทอง เป็นแยกถัดจากแยกเข้าตัวอำเภอบางใหญ่ วัดอัมพวันสร้างในสมัยพระเจ้าปราสาททองแห่งกรุงศรีอยุธยา เนื่องจากได้มีการอพยพไพร่พลหนีโรคระบาด มาพักบริเวณตำบลบางม่วงนี้ และมีผู้ใจบุญได้สร้างวัดขึ้นมีชื่อว่า “วัดบางม่วง” ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดอัมพวัน” สำหรับคำว่า “อัมพวัน” แปลว่า “สวนมะม่วง” ทางวัดได้ทำผลมะม่วงทาลีเขียวไว้บนหัวเสาประตูเข้าวัดด้วย โบราณวัตถุและโบราณสถานของวัดนี้ที่นำศึกษาน่าชมคือพระปรารค์เก่าแก่ซึ่งสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระพุทธรูปจำลองอยู่ในมณฑป พระพุทธรูปสมัยเชียงแสนในวิหาร หอไตรตั้งอยู่กลางสระน้ำ พระอุโบสถหลังใหม่สร้างแทนหลังเก่าที่ถูกรื้อไปแล้ว ศาลาการเปรียญ หอฉัน และหอสวดมนต์ สำหรับหอไตรเป็นอาคารไม้สักทรงไทย หลังคามุงกระเบื้องดินเผา หลังคาซ้อน 2 ชั้น เป็นหอไตรที่เก่าแก่มาก ปัจจุบันใช้เป็นห้องสมุดของวัด และเก็บโบราณ สมุดข่อย และคัมภีร์ต่างๆ ที่น่าสนใจคือ พระภิกษุในวัดนี้ยังใช้เรือสำปั้นออกบิณฑบาตในตอนเช้าเป็นประจำด้วย

จากนั้นเป็น **วัดพิบูลเงิน** อยู่ในท้องที่ตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ วัดนี้คงสร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ราว พ.ศ. 2374 ต่อมา พ.ศ. 2421 ชาวจีนคนหนึ่งชื่อ ฮะ ซึ่งเป็นต้นตระกูลโทณวนิกได้ล่องเรือผ่านมาเห็นสภาพของวัดแล้วเกิดความศรัทธา จึงบริจาคทรัพย์ส่วนตัวสร้างพระอุโบสถขึ้น ถัดจากวัดนี้จะเห็นตลาดเก่าของอำเภอบางใหญ่ทางขวามือ

จากนั้นจะเห็น “คลองบางใหญ่” ทางซ้ายมือ และจากคลองบางใหญ่นี้เป็นต้นไปเป็น “คลองแม่น้ำอ้อม” ซึ่งเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “คลองอ้อมน้อย” (ดังกล่าวแล้วในตอนต้น) เรือแล่นผ่าน **วัดราษฎร์ประคองธรรม** ตำบลเสาธงหินทางซ้ายมือ

ต่อไปเป็นวัดที่คนชอบแวะชมคือ **วัดเสาธงหิน** ซึ่งอยู่ในท้องที่ตำบลเสาธงหิน อำเภอบางใหญ่ วัดนี้เป็นวัดที่เก่าแก่ยังมีพระวิหารเก่าเหลืออยู่ เสาภายในทำด้วยไม้ ภายในพระวิหารประดิษฐานพระพุทธรูปปางป่าเลไลยก์องค์ใหญ่ ชาวบ้านเรียกกันว่า “หลวงพ่อโต” หรือ “หลวงพ่อใหญ่” กล่าวกันว่าวัดนี้เดิมชื่อ “วัดลัก” เมื่อครั้งที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชรวบรวมผู้คนยกทัพผ่านมา และได้ตั้งทัพที่วัดลักนี้ มีการยกเสาธงประจำทัพปักบนกองทราย แล้วเอาก้อนหินใหญ่ๆ ทับไว้ วัดลักจึงเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “วัดเสาธงหิน” ตั้งแต่นั้นมา

จากนั้นจะผ่าน **วัดศรีราษฎร์** ซึ่งอยู่ในท้องที่ตำบลบางเลน สร้างราว พ.ศ. 2350 เดิมชื่อ “วัดทะเลาด” เพราะตั้งอยู่ริมคลอง ต่อมาชาวบ้านช่วยกันย้ายมาตั้งอยู่ ณ ที่ปัจจุบันซึ่งเป็นที่ดอน จึงเปลี่ยนชื่อเป็น “วัดศรีราษฎร์” โบราณสถานของวัดคือ พระอุโบสถที่สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2360 ต่อมาบูรณะใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2500 ภายในพระอุโบสถมีพระประธานเรียกกันว่า “หลวงพ่อกิน” เข้าใจว่าภายในเป็นหิน นอกจากนี้มีพระวิหาร ศาลาการเปรียญ หอสมุดมนต์ ศาลาท่าน้ำ หอระฆัง และกุฏิสงฆ์ เป็นต้น

ต่อไปจะผ่าน **วัดมะเดื่อ** ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลบางรักใหญ่ อำเภอบางบัวทอง วัดนี้สร้างราว พ.ศ. 2325 โบราณสถานของวัดคือ

พระอุโบสถซึ่งสร้างเมื่อ พ.ศ. 2514 ศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์ และกุฏิสงฆ์ 5 หลัง มีหลังหนึ่งเป็นทรงไทยสร้างด้วยไม้สัก นอกนั้น เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก

จากวัดมะเดื่อเรือแล่นผ่านปากคลองบางรักใหญ่ทางซ้ายมือ ช่วงนี้คลองแม่น้ำอ้อมมีอีกชื่อหนึ่งว่า “คลองอ้อมนนท์” ไปจนถึง แม่น้ำเจ้าพระยา เรือแล่นต่อไปผ่าน **วัดประหารังสรรค์** อยู่ในท้องที่ ตำบลบางกร่าง อำเภอเมืองนนทบุรี สร้างราว พ.ศ. 2404 เดิมชื่อ “วัดหญ้าไทร” ต่อมาชาวบ้านช่วยกันบูรณะแล้วเปลี่ยนชื่อเป็น “วัดประหารังสรรค์” โบราณสถานของวัดคือ พระอุโบสถที่สร้างขึ้นใหม่ ซึ่งมีพระประธานชื่อ “หลวงพ่อกิน” น่าจะเป็นพระพุทธรูปหินทรายแดง ทราบว่าพระอุโบสถหลังเก่าที่ถูกรื้อไปแล้วมีจิตรกรรมฝาผนังด้วย

เรือแล่นผ่านสวนเกษตร สวนทุเรียนประวัติศาสตร์ และ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ซึ่งอยู่ในตำบลบางรักน้อย ทางซ้ายมือ เป็นสวนที่น่าแวะชมอย่างยิ่ง

ผ่าน **วัดขวัญเมือง** ในท้องที่ตำบลบางกร่าง อำเภอเมืองนนทบุรี วัดนี้สร้างราว พ.ศ. 2300 เดิมชื่อ “วัดบางข่า” ต่อมาคณะสงฆ์เปลี่ยนเป็น “วัดขวัญเมือง” โบราณสถานของวัดมี พระอุโบสถ พระวิหาร หอสวดมนต์ ศาลาการเปรียญ หอระฆัง และพระพุทธรูปหินศิลาแลงสมัยอยุธยา ซึ่งเคยเป็นพระประธานในพระอุโบสถ และยังมีพระพุทธรูปหินศิลาแลงในพระวิหารอีก 5 องค์ แล้วผ่าน **วัดบางระโห่ง** ซึ่งตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลบางกร่าง อำเภอเมืองนนทบุรี วัดนี้สร้างราว พ.ศ. 2406 โดยมีคนจีนชื่อ “หงส์” เป็นผู้สร้างขึ้น ประ-

กอบกับคนไทยนิยมเรียกหมู่บ้านที่อยู่อาศัยใกล้แม่น้ำลำคลองว่า “บาง” จึงให้นามวัดว่า “วัดบางหงษ์” ต่อมาแผลงเป็น “บางเรือหงษ์” และ “บางระโห่ง” ในที่สุด โบราณสถานของวัดคือพระอุโบสถที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 4 มีจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัชกาลที่ 4 เรื่องพุทธประวัติ และเทพชุมนุม ซึ่งชำรุดมากพอสมควร

จากนั้นจะผ่าน **วัดโตนด** เป็นวัดสุดท้ายในคลองแม่น้ำอ้อม วัดนี้ตั้งอยู่ในท้องที่บ้านตลาดขวัญ ตำบลบางกร่าง อำเภอเมืองนนทบุรี สร้างราว พ.ศ. 2404 บริเวณที่ตั้งวัดแต่เดิมอาจมีต้นโตนด (ต้นตาล) เป็นจำนวนมากก็ได้จึงตั้งชื่อวัดว่า “วัดโตนด” โบราณสถานของวัดมีพระอุโบสถสร้างเมื่อ พ.ศ. 2475 หอสวดมนต์ ศาลาการเปรียญ และกุฏิสงฆ์ทรงโบราณและทรงปั้นหยา รวม 9 หลัง

นอกจากนี้ยังมีวัดที่น่าสนใจอีกหลายวัดซึ่งตั้งอยู่ริมคลองที่แยกจากคลองบางกอกน้อยและคลองแม่น้ำอ้อม ซึ่งมีมากมายหลายคลอง การเดินทางสมัยก่อนมักเดินทางกันทางเรือ แต่ปัจจุบันปัญหาบางคลองตื้นเขินมาก บางคลองกลายเป็นคูระบายน้ำเสียไปแล้ว บางคลองทางการได้ทำประตูน้ำ เรือจึงไม่สามารถแล่นผ่านไปมาได้ แต่บางคลองเรือยังแล่นไปมาได้ คลองต่างๆ ที่จะนำมากล่าวต่อไปนี้เป็นคลองที่มีวัดตั้งอยู่ริมคลองเท่านั้น

คลองบางสีทอง เป็นคลองที่แยกจากคลองบางกอกน้อยในท้องที่ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย ไปออกแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตรงข้ามกับท่าหน้านนทบุรี มีวัดที่ตั้งอยู่ริมคลองนี้ 2 วัด คือ **วัดท่าสีทอง** ซึ่งเป็นวัดที่สร้างในราว พ.ศ. 2371 มีโบราณสถานที่น่าสนใจคือ พระอุโบสถหลังใหญ่พอสมควร ที่หน้าบันมีลายจำหลักไม้เป็นรูปเทวดา ภาย

ในพระอุโบสถมีพระพุทธรูปปางมารวิชัยเป็นพระประธาน รอบพระอุโบสถมีใบเสมาเป็นหินทรายแดง อีกวัดหนึ่งคือ **วัดอัมฤต** ซึ่งตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลบางไผ่ อำเภอเมืองนนทบุรี สร้างขึ้นราว พ.ศ. 2324 สมัยกรุงธนบุรีตอนปลาย เดิมชื่อ “วัดคงคา” และเปลี่ยนชื่อเป็น “วัดไผ่ใหม่” พ.ศ. 2463 สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ได้มาทอดผ้ากฐินและได้ประทานทรัพย์ไว้สำหรับบูรณะปฏิสังขรณ์ พร้อมกับเปลี่ยนชื่อวัดเป็น “วัดอัมฤต” วัดนี้มีพระอุโบสถเก่าเป็นรูปทรงเรือโบราณ และมีจิตรกรรมฝาผนังที่ลบเลือนไปมากแล้ว นอกจากนี้ยังมีพระอุโบสถสร้างใหม่ กุฏิสงฆ์ทั้งเก่าและใหม่ รวม 7 หลัง ศาลาการเปรียญ และหอสวดมนต์ เป็นต้น

คลองบางขุน เป็นคลองที่แยกจากคลองบางกอกน้อยที่ตำบลบางขุน อำเภอบางกรวย มี **วัดบางขุน** ตั้งอยู่ริมคลองนี้ โบราณสถานที่น่าชมน่าศึกษาของวัดนี้คือ พระอุโบสถซึ่งมีจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัชกาลที่ 3-4 เป็นภาพพุทธประวัติและเทพชุมนุม และมีหอไตรเก่าซึ่งทางวัดได้ซ่อมแซมใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2538 เข้าใจว่าเป็นหอไตรเก่าที่สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย และมีภาพเขียนสีเป็นรูปทวารบาลที่บานหน้าต่างด้านในของหอไตร ซึ่งทางวัดให้ช่างเขียนเขียนขึ้นใหม่หลายบาน นอกจากนี้ยังมีธรรมาสน์สวดหรือสังเค็ดซึ่งมีที่นั่งยาวๆ สำหรับพระสงฆ์นั่งได้ 4 รูป เข้าใจว่าสร้างสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และยังมีธรรมาสน์เดี่ยวสำหรับพระสงฆ์นั่งได้รูปเดียว เข้าใจว่าสร้างสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ธรรมาสน์ทั้ง 2 หลังนี้อยู่บนศาลาการเปรียญ

เมื่อครั้งที่สุนทรภู่เดินทางทางเรือเพื่อไปนมัสการพระปฐมเจดีย์

จังหวัดนครปฐม ได้ผ่านคลองบางขุนและท้องที่ตำบลบางขุนด้วย และได้แตงนिरาศพระประทมขึ้น ซึ่งมีกลอนตอนหนึ่งว่า

“บางขุนขุนกองมีคลองกว้าง
 ว่าเดิมบางชื่อถนนเขาขนของ
 เป็นเรื่องหลังครั้งคราวทำอุทง
 แต่คนร้องเรียกเพื่อนไม่เหมือนเดิม”

บางขุนคือตำบลบางขุน และคลองบางขุน ส่วนขุนกองคือตำบลบางขุนกอง ซึ่งอยู่ริมคลองบางกอกน้อยเช่นกัน

และในนिरาศสุพรรณ ซึ่งเป็นนिरาศที่สุนทรภู่แต่งอีกเรื่องหนึ่ง ก็ได้กล่าวถึงหมู่บ้านตำบลในท้องที่จังหวัดนนทบุรีไว้เช่นกัน ดังตอนหนึ่งกล่าวว่า

“บางกร่างข้างคุ้งค้ำ	เขตคลอง
บางขุนขุนกอง	ก่อสร้าง
ของสวนส่วนเจ้าของ	ขายน้ำ ทำเอย
สาวแก่แม่มาย้าง	บกรน้ำลำเรือฯ”

บางกร่างคือตำบลบางกร่าง ในอำเภอเมืองนนทบุรี บางขุนคือตำบลบางขุน และขุนกองคือ ตำบลบางขุนกอง ในอำเภอบางกรวย ทั้ง 3 ตำบลนี้อยู่ริมคลองบางกอกน้อย เส้นทางที่สุนทรภู่ใช้เดินทางไปจังหวัดสุพรรณบุรี และได้แตงนिरาศสุพรรณขึ้น

คลองบางรวน เป็นคลองที่แยกจากคลองบางกอกน้อยที่ตำบลบางคูเวียง อำเภอบางกรวย ไปร่วมคลองมหาสวัสดิ์ใกล้วัดศรี

ประวัติ (วัดช่องลม) มีชื่อเรียกกันว่า “คลองระนง” ยาว 5 กม. มี **วัดละมุดใน** ตั้งอยู่ริมคลองนี้ วัดนี้สร้างราว พ.ศ. 2329 ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีโบราณวัตถุและโบราณสถานที่น่าชมน่าศึกษา คือ พระพุทธรชินราชจำลองในวิหาร หอไตรกลางสระน้ำซึ่งมีลูกกรงไม้กลึงเล็กๆ ทำเป็นพนักกระเบียงกับเชิงหน้าต่าง ที่หน้าจั่วแกะสลักเป็นลายพุดตานปิดทองประดับกระจก ส่วนเสาของหอไตรเป็นเสาซีเมนต์ ซึ่งทางวัดเปลี่ยนจากเสาไม้ที่เก่าชำรุดมาเป็นเสาซีเมนต์เมื่อปี พ.ศ. 2483 นอกจากหอไตรแล้วยังมีศาลาริมน้ำเก่าหลังหนึ่งมีลายฉลุสลักไม้ประดับ และหน้าบันสลักไม้ลายพุ่มข้าวบิณฑ์เล็กๆ ปิดทองประดับกระจกคล้ายกับหอไตร นอกจากนี้ยังมีศาลาการเปรียญเก่าใช้ซุงต้นโตๆ ทำเป็นเสา และหมุกุฎีสงฆ์ทรงไทยล้อมรอบหอนั้นตรงกลางอีกด้วย อีกวัดหนึ่งคือ **วัดหู่ช้าง** ซึ่งสร้างราว พ.ศ. 2329 ลักษณะวัดคล้ายหู่ช้าง จึงเรียกกันว่า “วัดช้าง” หรือ “วัดหู่ช้าง” มีพระประธานในพระอุโบสถ มีลักษณะแบบสุโขทัยผสมอยุธยา

คลองบางคูเวียง แยกจากคลองบางกอกน้อย ในตำบลบางคูเวียง อำเภอบางกรวย ผ่านคลองขวาง ติดต่อกับคลองมหาสวัสดิ์ ที่ได้สถานีรถไฟศาลาธรรมสพน์ ยาว 7.5 กม. มี **วัดสิงห์** ตั้งอยู่ริมคลองนี้ เมื่อสิบกว่าปีมานี้คลองบางคูเวียงเป็นที่รู้จักกันว่า “ตลาดน้ำบางคูเวียง” เนื่องจากมีเรือค้าขายกันคึกคักนับร้อยๆ ลำ แต่ปัจจุบันนี้มีเรือค้าขายบางตาเพียงไม่กี่ลำ เพราะมีถนนเข้าถึงแทบทุกหมู่บ้าน จึงใช้รถยนต์ขนส่งสินค้าสะดวกกว่า ทำให้บรรยากาศตลาดน้ำบางคูเวียงเสียไปอย่างน่าเสียดาย สำหรับวัดสิงห์ที่ตั้งอยู่ริมคลองนี้มีโบราณสถานที่น่าชมน่าศึกษาคือ พระวิหารและพระอุโบสถเก่า สำหรับ

พระอุโบสถเก่า มีซุ้มประตูหน้าต่างประดับด้วยลวดลายปูนปั้นที่งดงามมาก และมีหอไตรกลางน้ำ ซึ่งเป็นหอไตรไม้ขนาด 2 ห้อง มีเฉลียงรอบ พนักเฉลียงเป็นลายลูกฟัก หน้าบันจำหลักรูปนารายณ์ทรงครุฑที่งดงามมาก นอกจากนี้ยังมีหอระฆังเก่าสร้างด้วยไม้ และมีธรรมาสน์เก่าอยู่บนศาลาการเปรียญเก่าอีกด้วย มีวัดอีกวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ริมคลองบางคูเวียงคือ **วัดส้มเกลี้ยง** สร้างราว พ.ศ. 2390 เดิมชื่อ "วัดสังฆเดชา"

คลองบางใหญ่ แยกจากคลองแม่น้ำอ้อมที่ตำบลเสาชิงหิน อำเภอบางใหญ่ ไหลไปทางทิศตะวันตก ผ่านตำบลบางม่วง ตำบลบางแม่นาง ตำบลบางใหญ่ และตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ ผ่านคลองนราภิรมย์ ไปเชื่อมกับคลองโยง ไหลออกแม่น้ำนครชัยศรี ที่ตำบลวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี ยาว 12.5 กม. มีวัดที่น่าสนใจตั้งอยู่ริมคลองนี้คือ **วัดคงคา** เป็นวัดอยู่ในท้องที่ตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ มีถนนตลิ่งชัน-สุพรรณบุรีผ่านวัดนี้ด้วย วัดนี้มีพระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถ เรียกกันว่า "หลวงพ่อกีลาแดง" ชาวบ้านนับถือกันว่าศักดิ์สิทธิ์ และเชื่อกันว่า เมื่อครั้งสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงรวบรวมไพร่พลหนีมายังกรุงธนบุรี พม่าได้ยกทัพตามมาพักที่วัดนี้เพื่อปราบปราม หลวงพ่อกีลาแดงเข้าไปในนิมิตพระเจ้าตากสินให้ระวังพระองค์ เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงตื่นจากบรรทม จึงวางแผนนำทหารไทยเข้าโจมตีทหารพม่าจนแตกพ่ายกลับไป ด้วยเหตุนี้เองชาวบ้านจึงนับถือหลวงพ่อกีลาแดง วัดคงคากันเรื่อยมา อีกวัดหนึ่งคือ **วัดอินทร์** อยู่ในท้องที่ตำบลเสาชิงหิน อำเภอบางใหญ่ วัดนี้มีโบราณสถานที่น่าสนใจคือ พระอุโบสถเก่า วิหารเก่า

และโรงเรียนปริยัติธรรมเป็นอาคารไม้ 2 ชั้นประกอบลายไม้ฉลุด้วย นอกจากนี้ในคลองบางใหญ่ยังมี วัดท่าบ้านเทิงธรรม อยู่ในท้องที่ ตำบลบางใหญ่ วัดส้มเกลี้ยง วัดบางโค วัดพระนอน และวัดหลังบาง อยู่ในท้องที่ตำบลบางแม่นาง

เมื่อครั้งที่สุนทรภู่เดินทางทางเรือเพื่อไปนมัสการพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ได้นั่งเรือไปตามคลองบางกอกน้อย และเข้าคลองบางใหญ่นี้ด้วย ได้กล่าวถึงตำบลบ้านใหม่ในนิราศพระปฐม ไว้ตอนหนึ่งว่า

“ถึงบ้านใหม่ตรงทอริมคลองลัด
ที่หน้าวัดเห็นเขาปีกเสาสงส์
ขอความรักหนักแน่นให้แสนตรง
เหมือนคันธงแท้เที่ยงอย่าเอียงเอน
ได้ชมวัดศรัทธาสาธุสะ
ไหว้ทั้งพระปฏิมามหาเถร
นาวาล่องคลองแคล้วเขาแจวเงิน
เพื่อยระเนนน้ำพร่างกระจ่างกระจาย
ดูชาวบ้านพรานปลาทำลามก
เที่ยวตักนกยิงเนื้อมาถือขาย
เป็นทุ่งนาป่าไม้ไร่ไร่ราย
พวกหญิงชายชาวเถื่อนอยู่เรือนโรงฯ”

คลองบางสะแก แยกจากคลองแม่น้ำอ้อมที่ตำบลบางเลน

อำเภอบางใหญ่ มี **วัดสะแก** ตั้งอยู่ริมคลองนี้ และอยู่ในท้องที่ตำบลบางเลน อำเภอบางใหญ่ วัดนี้สร้างเมื่อราว พ.ศ. 2305 ชาวบ้านนิยมเรียกกันว่า “วัดกลางคลอง” เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่ง ศรัทธาของปานได้เขียนไว้ในเรื่อง “สำรวจวัดในเขตแม่น้ำอ้อม นนทบุรี” ขอคัดลอกมาลงพิมพ์ดังนี้ “ในขณะที่ยังสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2536 โบสถ์วัดสะแกเป็นอาคารเก่า มีจารึกไว้ที่หน้าบันระบุ “พ.ศ. 2486” ซึ่งคงเป็นปีที่ซ่อมแซมมากกว่าที่จะเป็นการสร้างขึ้นใหม่ โบสถ์นี้มีประตูด้านหน้า 2 ช่อง มีหน้าต่างด้านละ 2 บาน ภายในมีภาพจิตรกรรม ด้านหลังพระประธานเขียนภาพพระพุทธรูปเจ้าประทับบนเขา (พระสุเมรุ) ขนาบข้างด้วยพระอัครสาวก ที่แนวเหนือหน้าต่างเป็นภาพพระสาวกนั่งเรียงแถวกันไป ส่วนผนังที่เหลือเขียนเป็นลายดอกไม้ร่วงดอกใหญ่ๆ บนพื้นสีขาว... ในตอนกลางปี 2539 ได้เดินทางเข้าไปสำรวจวัดสะแกอีกครั้งหนึ่ง พบว่าทางวัดได้รื้อโบสถ์เก่าลง และกำลังสร้างโบสถ์ใหม่สูงใหญ่ขึ้นทางด้านข้าง ถอนเสมาและลูกนิมิตของเดิมมากรองไว้ที่ฐานซุกซิกของพระพุทธรูปประธานเดิม...” จากข้อเขียนนี้ จึงน่าจะเชื่อได้ว่า วัดสะแกเป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งในอำเภอบางใหญ่ เช่นเดียวกับวัดอื่นๆ ในละแวกเดียวกัน

คลองบางไผ่ เป็นคลองที่แยกจากคลองแม่น้ำอ้อมที่ตำบลบางรักใหญ่ อำเภอบางบัวทอง มี **วัดบางไผ่** ตั้งอยู่ริมคลองนี้ วัดนี้อยู่ในท้องที่ตำบลบางรักใหญ่ อำเภอบางบัวทอง สร้างเมื่อราว พ.ศ. 2309 โบราณสถานของวัดคือ พระอุโบสถสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2313 มีพระประธานเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่สมัยอยุธยา หน้าตักกว้าง 36 นิ้ว และมีเจดีย์เก่าแก่บรรจุอักษรรวมด้วย

คลองบางรักใหญ่ เป็นคลองที่แยกจากคลองแม่น้ำอ้อมในระหว่างเขตอำเภอบางบัวทองกับอำเภอเมืองนนทบุรี ไปออกคลองบางบัวทอง มี **วัดบางรักใหญ่** ตั้งอยู่ริมคลองนี้ วัดนี้สร้างเมื่อราว พ.ศ. 2326 เดิมชื่อ “วัดโพธาราม” โบราณวัตถุที่น่าสนใจในวัดนี้คือ พระพุทธรูปหินทรายแดงองค์ใหญ่ ซึ่งมีมากมายหลายองค์ วัดนี้จึงน่าเชื่อว่าเป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่ง ส่วนโบราณสถานอื่นๆ รวมทั้งพระอุโบสถล้วนสร้างขึ้นใหม่

คลองวัดโบสถ์ดอนพรหม เป็นคลองที่แยกจากคลองแม่น้ำอ้อมในท้องที่ตำบลบางกร่าง อำเภอเมืองนนทบุรี มี **วัดโบสถ์ดอนพรหม** ตั้งอยู่ริมคลองนี้ วัดนี้สร้างราว พ.ศ. 2310 ต่อมากลายเป็นวัดร้าง ประชาชนได้ช่วยกันบูรณะอีกครั้งหนึ่ง และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อปี พ.ศ. 2518 มีโบราณวัตถุเก่าคือ พระพุทธรูปหินทรายแดงที่ชำรุดหักพังจำนวนมากอยู่ในวิหาร ในพระอุโบสถหลังใหม่มีพระประธานเป็นพระพุทธรูปศิลาแลง

จะเห็นได้ว่าทั้งคลองบางกอกน้อย คลองแม่น้ำอ้อม และคลองที่แยกจากคลองทั้ง 2 มีวัดเก่าตั้งอยู่ริมคลองมากทีเดียว ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ แสดงว่าในสมัยนั้นๆ มีผู้คนอาศัยอยู่กันมากพอสมควร แต่สภาพปัจจุบันคลองตื้นเขินมากขึ้น มีหมู่บ้านจัดสรรมากขึ้น ทางการได้สร้างสะพานสร้างถนนมากขึ้น เช่น สะพานพระนั่งเกล้า ล่าสุดคือ สะพานพระราม 5 เป็นต้น ส่วนถนนก็มีถนนบางกรวย-ไทรน้อย ถนนรัตนธิเบศร์ ถนนตลิ่งชัน-บางบัวทอง-สุพรรณบุรี และยังมีถนนที่ตัดเข้าหมู่บ้าน ตำบล และวัดต่างๆ อีกหลายสาย ทำให้มีถนนผ่าน

วัดและตำบลต่างๆ มากขึ้น การเดินทางในปัจจุบันส่วนใหญ่จึงเดินทาง
กันทางรถยนต์ บรรยากาศการเดินทางทางเรือจึงน้อยลงมากอย่างน่า
เสียดาย อย่างไรก็ตาม การนั่งเรือเที่ยวชมวัดในคลองบางกอกน้อย
และคลองแม่น้ำอ้อมได้มีผู้ริเริ่มนำมาจัดกันอีก ทั้งบริษัททัวร์และ
หน่วยงานต่างๆ ส่วนทางจังหวัดนนทบุรีก็ได้จัด “วันเดียวเที่ยวเมือง
นนท์” ในวันอาทิตย์ก็น่าสนใจเช่นกัน

